

Ребекка сперлася ліктями на підвіконня широкого неза-скленого вікна, і спека пустелі війнула їй у лице, неначе з плавильної печі. Здавалося, навіть ріка внизу парувала, немовби казан. У цьому місці вона була майже з милою завширшки, оскільки стояла пора, коли Ніл розливається. Силою течії по всій блискучій поверхні утворилися вири й водоверті. Білий Ніл став зеленим і тхнув гниллю боліт, через які протікав лише трішечки вище, — боліт, які тяглися територією завбільшки як Бельгія. Араби називали цю драговину Бахр-ель-Газаль, а британці нарекли її Суддом.

Торік, упродовж прохолодніших місяців, Ребекка плавала з батьком туди, де у верхів'ях із баговиння з'являється ріка. А далі річища та плеса Судду губилися в незвіданій трясовині, рясно вкритій плавучим килимом водоростей, що повсякчас переміщувався, ховаючи їх від очей будь-кого, крім наймайстерніших і найдосвідченіших лоцманів. Цей заболочений, малярійний світ уподобали крокодили з гіпопотамами, міриади дивних пташок, гарнесеньких упереміш із гротескними, й ситатунги — химерні антилопи-амфібії, які адаптувалися до життя у воді, з гвинтоподібними ріжками, кошлатими шубками та видовженими копитцями.

Ребекка повернула голову, і пасмо густого білявого волосся впало, накривши їй око. Вона змахнула його й глянула нижче за течією — туди, де зливалися дві величні ріки. Картина незмінно захоплювала дівчину, хоча та щодня споглядала її ось уже два довгих роки. По центру річища дрейфував гігантський пліт із водоростей, що відірвався від болотного покриву. Тож стромовина понесе його все далі, аж доки ген на півночі не розпорочить на бурхливих перекатах — порогах,

які час від часу порушують гладінь нільського плину. Ребекка простежила поглядом за незграбним просуванням острівця, аж поки той не досягнув місця злиття двох Нілів.

Інший Ніл спускався зі сходу — прохолодний і чистий, наче гірський струмок, який його й породжував. Тепер, у пору розливу, оті блакитнувато-сіруваті води забарвлював мул, який вимивало з гірських пасом Абіссинії. За таким кольором його й нарекли. Блакитний Ніл був трішки вужчий, ніж його близнюк, та все ж зміївся могутнім потоком. Ріки зливалися біля вершини суходільного трикутника, на якому стояло «Місто слонового хобота». Саме це дослівно означала його назва — Хартум. Два Ніли змішувалися не одразу. Аж ген униз за течією, скільки сягало око Ребекки, вони струмували біч-о-біч у спільному ложі, зберігаючи кожен свій колір і неповторний характер, доки за двадцять миль¹ далі не налітали водночас на скелі біля входу в тіснину Шаблука й там не збовтувалися в нуртівному союзі.

— Ти мене зовсім не слухаєш, любя, — різко сказав її батько.

Ребекка, усміхнувшись, обернулася до нього обличчям.

— Вибач, тату, я відволілася.

— Знаю, знаю. Нині час випробувань, — погодився він. — Але тобі треба сміливо глянути їм у вічі. Ти більше не дитина, Бекі.

— Воїстину ні, — із запалом підтакнула донька: вона й не мала наміру скиглити, бо ніколи не скиглила. — Минулого тижня мені сповнилося сімнадцять. Мати в такому віці виїшла за тебе заміж.

— І ось тепер *ти* заступила її як господарка в моєму домі. — Від згадки про кохану дружину й страхітливую смерть, яку та прийняла, на його обличчі проступив страдницький вираз.

— Тату, любий, ти щойно сам заплутався в тенетах власних аргументів. — Вона розсміялася. — Якщо я та, ким виходжу

¹ 1 миля ≈ 1,6 км. (Тут і далі прим. пер.)

за твоїми словами, то як ти можеш вимагати від мене, щоб я залишила тебе?

Девід Бенбрук, здавалося, спантеличився — а відтак забув своє горе й засміявся разом із нею. Красуня донька була така кмітлива, що він рідко міг опиратися їй. «Як же ти схожа на матір!» Ця фраза зазвичай знаменувала білий прапор беззастережної капітуляції, але цього разу той не здавався й сперечався далі. Ребекка знову обернулася до вікна — не те щоб ігноруючи батька, але слухаючи лиш упіввуха. Тепер, коли він нагадав їй про страшну небезпеку, що чигала на них, вона відчула в сонячному сплетінні крижані кігті тваринного жаху й глянула за ріку.

До її дальнього берега тулилася безладна забудова Омдурмана, тубільного міста, — крихітні з такої відстані глинобитні споруди того ж кольору, що й пустеля довкола, вони мерехтіли в мореві, завбільшки як лялькові. А все ж тривога ширилася від них не менш люта, ніж спека від сонця. Вдень і вночі не змовкали литаври — постійне нагадування про смертельну загрозу, що нависла над ними. Ребекка чула, як вони рокочуть із-за ріки, мовби серцебиття дракона. А ще виразно уявляла собі, як той сидить у центрі свого павутиння, жадібно зиркаючи на інший бік вод, — фанатик із непогамовною жагою до людської крові. Скоро він зі своїми поплічниками прийде по них. Здргнувшись, вона знову зосередилася на батьковому голосі.

— Я, звісна річ, визнаю, що ти успадкувала від матері її хоробрість і впертість, але подумай про двійняток, Бекі. Вони ж іще крихітки — і тепер ти їм за нььку.

— Про свій обов'язок перед ними я пам'ятаю щодня й щохвилини, — спалахнула дочка, а далі так само легко приборкала гнів і знов усміхнулася — тією усмішкою, яка завжди розтоплювала його серце. — Але думаю також і про тебе. — Вона пройшла по кімнаті й, зупинившись біля батькового стільця, поклала руку тому на плече. — Якщо ти, тату, поїдеш із нами, то й ми з дівчатками вирушимо.

— Бекі, я не можу. Мене тримає обов'язок. Я — генеральний консул Її Величності, якому доручено священну місію. Моє місце тут, у Хартумі.

— Тоді й моє, — навпростець відказала Ребекка й погладдила того по голові. Його й досі густе волосся пружинило під її пальцями, хоч і було вже в ньому більше срібла, ніж смоли. Він був показним чоловіком, і дочка часто розчісувала йому шевелюру чи підстригала й завивала вуса — з не меншою гордістю, ніж колись її мати.

Батько зітхнув, збираючись із силами для подальших заперечень, але цієї миті крізь віконну пройму долинув верескливий хор пронизливих дитячих криків. Обоє заціпеніли. Вони впізнали голоси й були вражені в самісінькі серця. Ребекка кинулася до виходу, а Девід вискочив із-за письмового столу. А відтак гамір зачувся знову, і ті заспокоїлись: у ньому вгадувався не жах, а збудження.

— Вони в сторожовій вежі, — промовила дівчина.

— Їм туди не можна! — скрикнув батько.

— Їм багато куди не можна, — погодилася Ребекка, — але саме там їх здебільшого й удається знайти.

Вона здолала шлях до дверей і вийшла у вимощений кам'яними плитами коридор. У його дальньому кінці, всередині вежі, звивалися вгору гвинтові сходи. Підбравши спідницю, Ребекка прудко й упевнено збігла ними нагору, і батько рушив за нею, але дещо статечніше. Досягши балкону вежі, вона виступила на сліпуче сонце.

Двійнята витанцюували в небезпечній близькості від низенького парапету. Дівчина схопила обох — кожною рукою по штуці — і відтягнула назад. А ще поглянула долі з висоти консульського палацу. Внизу простяглися дахи й мінарети Хартума. Обидва рукави Нілу видніли як на долоні — на багато миль в обох напрямках.

Сеффрон старалася витягти руку з хвату Ребекки.

— «Ібіс»! — репетувала дівчинка. — Дивися! «Ібіс» пливе!

Вища й смаглявіша із сестер, вона була неслухняна й норовлива, як хлопчик.

— «Безстрашний ібіс», — проспівала Ембер — тендітна білявочка із солодкозвучним голоском, який не зраджував її навіть від хвилювання. — То Райдер на «Безстрашному ібісі».

— Для тебе — «містер Райдер Кортні», — поправила її Ребекка. — Ніколи не називай дорослих просто на ім'я. І не змушуй мене знову нагадувати про це.

Але жодна із сестричок не взяла зауваження близько до серця. Усі троє нетерпляче вдивлялися в далеч Білого Нілу, де плив до них за течією симпатичний білий пароплав.

— Він наче зроблений із цукрової глазури, — промовила Ембер, яка успадкувала всю сімейну вроду — янгольське личко з кирпатеньким носиком і величезними блакитними оченятами.

— Ти кажеш це щоразу, коли він прибуває, — незлобиво зауважила Сеффрон. Вона була антиподом сестри — з очима кольору темного меду, розсипом дрібного ластовиння, який підкреслював її високі вилиці, й широким усміхненим ротиком. Дівчинка здійняла на Ребекку оті свої медові очі, в яких зблиснув пустотливий вогник.

— Райдер — твій *кавалер*, чи не так? — Це слово було найновішим надбанням її лексику, але оскільки Сеффрон уживала його суто щодо Райдера Кортні, то Ребецці воно здавалося претензійним і, не знати чому, обурливим.

— Це не так! — згорда відповіла вона, приховуючи роздратування. — І не треба зухвальства, міс Усезнайка.

— Він везе гори їжі! — Сеффрон вказала пальчиком на валку з чотирьох містких барж-плоскодонок, яку буксирував «Ібіс».

Ребекка відпустила рученята двійнят і, затулившись від сліпучого сонця дашками обох долонь, побачила, що Сеффрон не помилялася. Принаймні на двох баржах високо громадилися мішки дурри — основної зернової культури Судану.

Дві інші було навантажено всякою всячиною, оскільки Райдер — один із найбагатших купців на тутешніх ріках. Низка його факторій, з інтервалами миль так у сто, тяглася по берегах обох Нілів від місця впадіння Атбари на півночі до Гондокоро й глибин Екваторії на півдні, а на схід від Хартума — по Блакитному Нілу й далі, на Ефіопське нагір'я.

Саме тепер на балкон ступив Девід.

— Слава Господу милосердному, що він тут, — неголосно видобув консул. — Це ваш останній шанс урятуватися. Кортні зможе забрати вас і ще сотні наших біженців із собою, униз по річці, і вирвати з мерзенних пазурів Магді.

На цих словах із-за Білого Нілу почувся артилерійський постріл. Усі вони вмить обернулися й побачили, як на протилежному березі з жерла крупівської гармати дервішів в'ється димок. А ще за секунду з поверхні ріки, за сотню ярдів від судна, що підпливало, здійнявся гейзер бризок. Спінені води забарвило жовтим від вибуху пікринової кислоти.

Ребекка затисла долонею рота, тамуючи стривожений скрик, а Девід сухо зазначив:

— Молімося, щоб їх навідники, бува, не перевершили себе.

Одна за одною й решта дервішських гармат дали протяжний, розкотистий залп, так що води довкола невеличкого судна скипали й плескалися від розривів снарядів. Шрапнель хльостала поверхню ріки, неначе тропічна злива.

Відтак із викликом, на повен голос, загриміли всі великі барабани армії Магді та заревіли сурми. З-за глинобитних будівель виросли вершники — хто на коні, хто на верблюді — і галопом поскакали вздовж берега, силкуючись не відставати від «Ібіса».

Ребекка кинулася до мідної підзорної труби, що належала батькові та, як завжди, стояла на тринозі в дальньому кутку, біля самого парапету, націлена через ріку на цитадель ворогів. Зіп'явшись навшпиньки, вона дотяглася до окуляра, навела лінзу на фокус і розвернула цю оптику, впіймавши в об'єктив рій дервішської кавалерії, напівприхований хмарами червоної

куряви, яку здійсмали на скаку копита їхніх тварин. Вони, здавалося, були так близько, що дівчина змогла розгледіти вирази їхніх лютих чорних облич, ледь не читала по губах погрози та лайку й майже чула жахливий бойовий клич: «Аллах акбар! Немає Бога, крім Аллаха, і Мухаммад — Пророк Його».

Ті верхівці були ансарами — «помічниками» — елітними драбантами Магді. На кожному пишлася *джиба* — строката клаптева туніка, що символізувала лахміття, яке вони, мовляв, тільки й могли дозволити собі носити, доки не розпочали *джи-хаду* проти безбожників, невірних, гяурів. Озброєні самими лише списами й камінням, ансари за останніх пів року розгромили три армії іновірців, перебивши солдатів до останньої людини. А тепер тримали в облозі Хартум, хверцюючи у своїх клаптевих сорочках — знаку неприборканої відваги й віри в Аллаха та Його Магді, довгоочікуваного месію. Вони скакали, розмахуючи дворучними палашами й пострілюючи з карабінів Мартіні-Генрі — трофеїв, здобутих у переможених ворогів.

Упродовж усіх місяців облоги Ребекка не раз бачила такі вияви войовничості, тож перевела об'єктив на середину ріки й там, минаючи ліс сплесків від снарядів і пінистих бризок, упіймала в чіткий фокус знайому постать на капітанському містку пароплава. Райдер Кортні, спершись на поручні, спостерігав за витівками тих, хто намагався його вбити, з ледь помітним виразом веселості. Уже на її очах він випростався, витяг із рота довгу чорну сигару та щось сказав стерновому, який слухняно повернув штурвал так, що кильватерний слід «Ібіса» став вигинатись у бік хартумського берега ріки.

Нехай як там дражнилася Сеффрон, а від побаченого в Ребекки не тьохнуло серце. (Тут вона подумки всміхнулася, бо в кожному разі навряд би впізнала таке відчуття.) Дівчина вважала себе непідвладною отим приземленим переживанням. А все ж її до болю захоплював спокій Райдера перед лицем настільки явної небезпеки. За мить додалося й ще де-що — тепла хвиля приязні. «Але ж у зізнанні, що ми з ним дружимо, немає нічого поганого», — заспокоїла себе Ребекка

й одразу стривожилася за нього. «Молю Тебе, Господи, вбережи його цілим в епіцентрі цього урагану», — прошепотіла вона, а Бог, здавалося, саме слухав.

У неї на очах, просто над головою Райдера, картечина пробила в трубі рваний отвір, крізь який повалив із котла чорний дим. Той навіть не озирнувся, а тільки знову затягся сигарою й випустив довгу стьожку сірого тютюнового диму, яку розвіяло вітром. На ньому була біла бруднувата сорочка з відкритим коміром і високо засуканими рукавами. Великим пальцем Кортні зсунув на потилицю крисатого капелюха, сплетеного з пальмових вай. Як глянути побіжно, то він здавався приземкуватим, але таку ілюзію породжували широкі, сажневі плечі та обхват накачаних важкою працею біцепсів. Але вузька талія й те, як він, стоячи поруч, височів над стерновим-арабом, спростовували це хибне враження.

Девід узяв своїх молодших донечок за руки, щоб ті залишалися біля нього, і, звисившись через перила, гукнув до когось унизу, на палацовому повір'ї:

— Генерале, дорогий мій, як ви гадаєте — чи не можна наказати канонірам відкрити вогонь у відповідь, щоб відволікти ворожу увагу від пароплава містера Кортні?

У його тоні звучала пошана.

Ребекка глянула вниз і побачила, що батько звертається до командувача єгипетського гарнізону, який обороняє місто. Генерал Гордон-«Китайський» був героєм імперії, переможцем у війнах по всьому світові. Своє прізвисько він заслужив у Піднебесній, де його «Всезвитяжна армія» стала легендою. Покривши голову червоною фескою, той саме вийшов зі штабу в південному крилі консулату.

— Канонірам уже віддано належний наказ, сер.

У різкій, карбованій відповіді Гордона вчувалося роздратування. Він був не з тих, кому треба нагадувати про обов'язок.

Навіть там, де стояла Ребекка, генерала було добре чути. Казали, що його голос без зусиль долинає на інший край поля бою, де кипить шалена баталія.

За кілька хвилин єгипетська артилерія, розгорнута в прибережній частині міста, відкрила безладний вогонь. Попри дрібнокаліберні гармати застарілого зразка — гірські, шестифунтові¹, крупівські — і мізерний запас старезних снарядів, які часто не розривалися, на погляд кожного, кому не звикати до недолугості номерів-єгиптян, влучність стрільби вражала. У чистому небі, якраз над батареями дервішів, постали кілька хмар чорного шрапнельного диму: впродовж усіх місяців від початку облоги навідники з обох боків устигли пристрілятися до позицій одне одного. Вогонь магдистів помітно послабшав. А білий пароплав — і досі неушкоджений та з низкою барж на буксирі, — досягши місця, де зливалися дві ріки, круто повернув на правий борт і зайшов у гирло Блакитного Нілу, де майже вмить сховався за міськими будівлями від гармат на західному березі. Позбувшись своєї здобичі, дервішські батареї змовкли.

— Можна, будь ласка, ми спустимося на причал, щоб привітати його? — І Сеффрон потягла батька до сходів. — Бекі, ходімо — гайда зустрічати твого кавалера.

Квапливо простуючи крізь занедбані, вибілені сонцем сади біля палацу, родина побачила, що й генерал Гордон прямує до гавані, а група його єгипетських офіцерів підбігцем поспішає за ним. Зразу за брамою лежав кінський труп, який загородив пів дороги. Жертва заблуканого снаряду дервішів, він валявся там уже десятий день — із роздутим животом і зяючими ранами, в яких кишіли опариші. Над ним дзизкучою сизою хмарою роїлися мухи. Решта запахів обложеного міста теж не були благовонними, але сморід гнилої конини робив цю суміш пекельною. Кожен ковток повітря, здавалося, застрягав у горлі Ребекки, до якого ще й підступала нудота. Вона щосили опиралася цим позивам, щоб не зганьбити себе й честь батькової посади.

А от двійнята старалися переплюнути одна одну в пантомімі огиди. Із викриками «Фу-у!» та «Смердю-ю-ючка!» обидві

¹ ≈ 3 кг.

згиналися навпіл і, реалістично вдаючи блювотне кавкання, заходилися сміхом від взаємного захоплення такою відвертою театральщиною.

— Ану годі вам, малолітні дикунки! — гримнув, насупившись, Девід і замахнувся на них ціпком зі срібним набалдашником. Сестрички заверещали, вдаючи переляк, а тоді чкурнули в бік гавані, перестрибуючи купи руїн від розбомблених і вигорілих будинків. Ребекка з батьком закрокували якомога швидше, але не встигли проминути й митниці, як зіткнулися з юрбою містян, які рухалися в тому самому напрямку.

Туди текла невпинна ріка люду — каліки й жебраки, раби та солдати, багаті жінки, яким прислужували невільники, і не переобтяжені одягом повії народності галла¹, урядові чиновники й угодовані работорговці з діамантовими й золотими перснями на пальцях. Матері з немовлятами, прив'язаними за спиною, волокли в обох руках іще й по неслуху-реві. Кожен із них мав на меті лиш одне — дізнатися, який вантаж доправив пароплав і чи нема бодай примарної надії на порятунок із цього пекла в мініатюрі, на яке перетворився Хартум.

Товкотнеча швидко поглинала двійнят, тож Девід посадив Сеффрон на плечі, а Ребекка тим часом схопила Ембер за руку, і обоє стали протискуватися вперед. У натовпі впізнавали високу й статечну постать британського консула й давали дорогу. Вони добулися до крайки води всього на кілька хвилин пізніше за генерала Гордона, який гукнув до них — приєднуйтесь, мовляв.

«Безстрашний ібіс», напереріз течії, підходив до берега. А діставшись тихіших, безпечніших вод за пів кабельтова від причалу, віддав буксирні троси, і всі чотири баржі за його кормою рядочком стали на якір — носами проти потужного плину Блакитного Нілу. Райдер Кортні поставив на кожну озброєних вартових — охороняти вантажі від мародерів. А далі став за стерно й підвів пароплав до причалу.

¹ Образлива назва народу оромо, який живе в Ефіопії та на півночі Кенії.

Щойно він опинився в межах чутності, як двійнята заверещали на знак привітання: «Райдере! Ми тут! Ти гостинця привіз?» Попри гомін юрби, той уловив ці слова, а невдовзі помітив і Сеффрон, що примостилася в батька на плечах. Тож вийняв із рота сигару, щиглем послав її у воду за бортом, потягнувся до шнура від гудка і, коли високо вгору зі співом злетів струмінь пари, послав тій повітряний поцілунок.

Малювка зайшлася хихиканням і завовтузилася, немов цуценя, що виляє хвостом.

— Хіба він не найшикарніший кавалер на світі?

І зиркнула на старшу сестру.

Ребекка не стала зважати на сказане, а Райдер одразу ж перевід погляд на неї і зняв капелюха зі своїх густих темних кучерів, які лисніли від поту. Під сонцем пустелі його руки та обличчя засмагли до кольору тикового дерева, крім кремової смужки біля самого волосся, де шкіру захищав капелюх. Присівши в реверансі, вона всміхнулась у відповідь. Сеффрон, подумалось їй, мала рацію: він і справді був досить привабливий, а надто коли всміхався, проте в кутиках його очей виднілися «гусячі лапки». «Який він старий! — промайнуло в голові. — Йому, не інакше, всі тридцять».

— Гадаю, він небайдужий до тебе, — висловила свою авторитетну думку Ембер.

— Не смійте починати вашу несусвітну нісенітницю, мадемуазель, — застерегла її Ребекка.

— ...Несусвітну нісенітницю, мадемуазель, — тихенько повторила сестричка, репетируючи ці слова, які за першої ж нагоди мала обернути проти Сеффрон.

* * *

А на річці всю увагу Райдера Кортні поглинав пароплав, якого той підводив до пристані. Розвернувши його носом проти течії, він, спритно перемкнувши важіль дроселя, зупинив там плавзасіб і, відвівши стерно, дав тому боком продрейфувати за

плином, доки не вдариться сталевим бортом об кранці, що звисали з причалу. Матроси кинули швартови портовикам, які стояли на пірсі, а ті впіймали кінці й прив'язали до кнехтів. Райдер повернув руків'я телеграфу, у машинному відділенні вдарив гонг, і з люка висунулася голова механіка — Джока Мак-Крампа. Його лице вкривали темні розводи мастила.

— Слухаю, капітане?

— Тримай судно під парами, Джоку. Хтозна, коли воно може негайно нам знадобитися.

— Єсть, капітане. Атож — нам тільки смердючих дикунів на борту бракувало.

І механік стер жмутком дрантя мастило зі своїх величезних мозолястих ручиськ.

— Залишаєшся за старшого, — сказав йому Райдер і скочив через поручні на причал. Він рушив туди, де в оточенні свого штабу на нього чекав генерал Гордон, але не пройшов і дюжини кроків, як юрба обступила його, піймавши, наче рибу в невід.

Нуртівний клубок місцевих і прийшлих арабів оточив визволителя, хапаючи за вбрання.

— Ефенді, молю вас, ефенді, у мене десять дітей і чотири дружини. Візьміть нас пасажирами на свій прекрасний корабель, — благали вони арабською й ламаною англійською, тицяючи в обличчя пачки банкнот. — Тут сотня єгипетських фунтів. Це все, що я маю. Ефенді, візьміть — і я вознесу Аллаху молитви за ваше довголіття.

— Тут золоті соверени вашої королеви! — пропонував інший, подзенькуючи парусиновим капшуком, немов тамбурином.

Жінки знімали із себе прикраси — важкі золоті браслети, каблучки й кольє з іскристими самоцвітами.

— Мене й дитину. Візьміть нас із собою, вельможний пане.

І сунули йому під носа своїх немовлят — верескливих крихітних горопашок із запалими від голоду щічками, подекуди

вкритих лезіями й виразками від цинги та в закаляних жовтим, неначе тютюн, холерним проносом пов'язках на стегнах. Усі вони пхалися, відштовхуючи одне одного, щоб дотягтися до нього. Одну із жінок повалили навколішки, і та впустила свого малюка під ноги натовпу, який напивав. Його крики все слабшали — дитя затоптували на очах. Урешті чиясь підбита цвяхами сандалія роздушила яечну шкаралупку черепа, і немовля зненацька змовкло й завмерло, непорушно лежачи в куряві, наче загублена лялька.

Райдер Кортні заревів від люті й заходився гамселити кулаками направо й наліво. Ударом у щелепу зваливши додолу товстого турка-купця, він виставив плече і врізався в товкотнечу ошалілої людності. Там кинулися врозсип, пропускаючи його, а дехто розвернувся до «Безстрашного ібіса» й пробував видертися на палубу.

Але біля поручнів їх зустрічав Джок Мак-Крамп із розвідним ключем у руці та п'ятьма матросами за спиною — ті були з баграми та пожежними сокирами. Механік розчепив голову першого ж чоловіка, який намагався залізти на борт, і той повалився у вузьку смужку ріки між судном і кам'яною пристанню, зник під водою й більше не винирнув.

Райдер усвідомив нову небезпеку й спробував прорватися назад на пароплав, та навіть він не міг прокласти собі шляху крізь суцільний затор із тіл.

— Джоку, відведи судно від берега й стань на якір біля барж! — закричав він.

Попри гамір юрби, той почув його голос і махнув ключем — мовляв, зробимо. А далі скочив на капітанський місток і віддав екіпажу короткий наказ. Не марнуючи часу на віддавання швартовів, матроси просто перерубали кінці кількома точними помахами сокир. «Безстрашний ібіс» розвернувся носом проти течії, але не встиг навіть набрати досить ходу, щоби почати слухатися стерна, як іще кілька біженців спробували заплигнути на нього з причалу. Четверо не достригнули, і стромина потягла їх за собою. А п'ятий таки вхопився

за поручні й повис за бортом, силкуючись підтягтися на палубу та благаючи команду змилюватися над ним.

Башит, боцман-араб, підступивши до поручнів, єдиним змахом сокири відтяв, наче бритвою, чотири пальці на його правій руці. Вони попадали на металеву палубу, немовби підсмажені свинячі сосиски. Жертва заверещала й шубовснула в ріку. А боцман відфутболив обрубки за борт, витер об поділ туніки скривавлене лезо й подався діставати з рундука становий якір. Джок розвернув судно поперек течії та заякорив перед валкою барж.

У натовпу вирвався розпачливий зойк, але Райдер люто зиркнув і стис кулаки. Там уже знали напевне, що саме віщує цей жест, і задкували від нього. А генерал Гордон тим часом звелів загонові своїх солдатів покласти край заворушенню. Примкнувши багнети, ті шеренгою рушили в наступ, нокаутуючи прикладами тих, хто ставав у них на шляху. Під їхнім натиском юрба подалася й зникла у вузьких провулках Хартума. Залишилися тільки мертве маля, його скривавлена матір, що голова над ним, та з пів дюжини приголомшених бунтівників, які сиділи, стогнучи, в калюжах власної юшки. А турок, якого звалив долі Райдер, лежав пластом, не ворущаючись, і гучно хрипів.

Кортні роззирнувся довкола, шукаючи Девіда з доньками, але консул повівся розважливо, забравши їх під захист свого палацу за перших же виявів заворушення. І Райдеру відчутно полегшало. А відтак він побачив, що до нього простує генерал Гордон, переступаючи через сміття й тіла.

— Добрий день, генерале.

— Як ся маєте, містере Кортні? Радий вітати вас. Сподіваюся, подорож минула без пригод?

— Приємна видалася мандрівка, сер. Через Судд пройшли легко — о цій порі він добряче промитий, тож верпувати пароплав не довелося.

Жоден і словом не згадав про той «прогін кризь стрій», який улаштували судну дервішські батареї, чи заворушення, що ними привітало його місто.